

صندوق قرض‌الحسنه

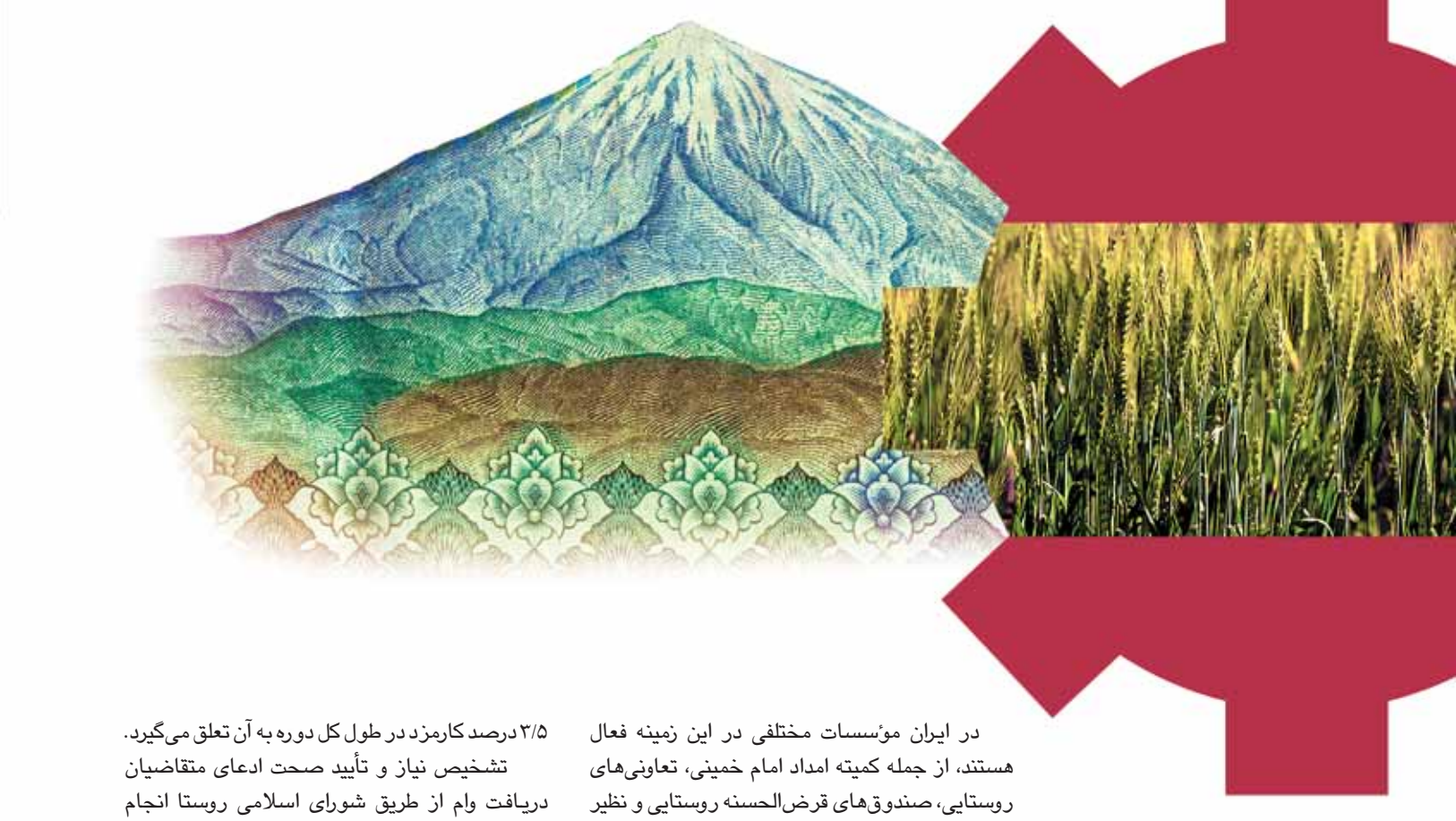
توسعهٔ اشتغال روستایی و تأمین مالی فعالیت‌های تولیدی و اشتغال‌زایی روستاها

دکتر مرتضی عزتی
استادیار دانشگاه تربیت مدرس

رشد تولید، محور ایجاد رشد و توسعه اقتصادی است. بی‌شک توسعه اقتصادی زمینه‌های لازم را برای توسعه همه جانبه جوامع فراهم می‌آورد. تولید تابع دو عامل اصلی نیروی انسانی و سرمایه است. در جوامع روستایی به طور نسبی نیروی انسانی فراوان و سرمایه اندک وجود دارد. اما بیشتر این نیروی انسانی به علت محدود بودن سرمایه از کارایی مناسبی برخوردار نیستند و در نتیجه جوامع روستایی با وجود برخورداری از نیروی انسانی کافی توسعه‌یافتگی محدودتری دارند. مطلب زیر به معرفی یکی از امکانات موجود در تأمین بخشی از سرمایه لازم برای راه‌اندازی فعالیت‌های تولیدی در روستاها می‌پردازد که با توجه به نقش و مسئولیت دهیاری‌ها در شناسایی زمینه‌های اشتغال و رونق اقتصادی روستا، می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

یکی از مباحث مهم در برنامه‌ریزی و مدیریت روستایی، تأمین و جذب سرمایه مورد نیاز تولید است. از سوی دیگر چون واحدهای تولیدی در روستاها واحدهای تولیدی کوچک هستند، نیاز عمده‌ای به سرمایه ندارند و با سرمایه اندک می‌توانند چرخ تولید را به گردش درآورند. از این رو در روستاها بیشتر تأمین مالی خرد مطرح می‌شود. نظر به این که برای تأمین مالی تولید از طریق شبکه بانکی نیاز به وثیقه و اعتبار لازم از سوی بانک می‌باشد و روستاییان به ویژه در کشورهای در حال توسعه فاقد آن هستند، مشکل تأمین مالی تولید روستایی در این کشورها افزایش یافته است.

در برنامه‌های توسعه روستایی که از سوی مجامع بین‌المللی و نظریه‌پردازان ارایه می‌شود، اغلب برای رفع این مشکل پیشنهاد می‌شود تأمین مالی از سوی مشارکت روستاییان در سازمان‌های غیردولتی یا حمایت‌های دولتی برای تأمین مالی خرد انجام شود. این نوع مؤسسات به تناسب بانک‌ها و با منابع مالی محدودتر می‌توانند آثار مثبت قابل توجهی در رشد اقتصادی داشته باشند و با اتکا به منابع دولتی یا مردمی که توسط افراد طالب مشارکت در رشد اقتصادی فراهم شده است، مشکل مالی تولید روستایی را برطرف کنند.

در ایران مؤسسات مختلفی در این زمینه فعال هستند، از جمله کمیته امداد امام خمینی، تعاونی‌های روستایی، صندوق‌های قرض‌الحسنه روستایی و نظیر اینها که از این میان می‌توان به «صندوق قرض‌الحسنه توسعهٔ اشتغال روستایی» اشاره کرد که با هدف تأمین منابع مالی خرد روستایی، با اتکا به منابع دولتی و مردمی و به استناد قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی و نیز به موجب مصوبه هیأت وزیران (اساسنامه صندوق) در سال ۱۳۷۹ تأسیس شد و فعالیت عملی خود را با انتصاب هیأت مدیره و ایجاد تشکیلات در سال ۱۳۸۰ آغاز کرد.

از تأسیس این صندوق تاکنون، بالغ بر ۲۲۰ میلیارد ریال اعتبار به عنوان کمک بلاعوض از طریق دولت در اختیار این صندوق قرار گرفته است. این صندوق طی مدت کوتاه عمر خود در ۴۷۸ روستا به بیش از ۵۷۷۰ نفر وام تخصیص داده است.

طبق اساسنامه، هدف صندوق توسعهٔ اشتغال روستایی، ایجاد امکان دسترسی آسان روستاییان به اعتبارات مورد نیاز برای اجرای طرح‌های مولد اشتغال‌زا که دارای توجیه فنی - اقتصادی هستند می‌باشد. این اعتبارات باید با توجه به ساختارها و شرایط روستاها و روستاییان در اختیار آنان قرار گیرند.

چند ویژگی قابل توجه این صندوق عبارتند از:

صندوق سعی کرده است با حداقل هزینه‌ها، بدون ایجاد شعبه و با عاملیت بانک کشاورزی که در همه مناطق شعبه دارد، فعالیت‌های مالی خود را انجام دهد.

برای اخذ وام صندوق نیاز به سپردن وثیقه به شیوه بانک‌ها نمی‌باشد.

بازپرداخت اعتبارات صندوق ۵ تا ۷ ساله و با دوره تنفس ۳ تا ۵ ساله می‌باشد.

اعتبارات اعطایی صندوق فاقد سود می‌باشد و تنها ۳/۵ درصد کارمزد در طول کل دوره به آن تعلق می‌گیرد.

تشخیص نیاز و تأیید صحت ادعای متقاضیان دریافت وام از طریق شورای اسلامی روستا انجام می‌شود.

ایجاد امکان سپرده‌گذاری افراد خیر برای اعطای تسهیلات (وام) به افراد و در روستاهای خاص با تضمین اصل سپرده

امکانات صندوق

بر این اساس صندوق تسهیلات بسیار مناسبی را در اختیار روستاییان قرار می‌دهد و به ویژه برنامه‌ریزان و مدیران روستاها، یعنی شوراهای اسلامی روستاها، در تشخیص و تأیید وام‌های صندوق نقش اصلی را ایفا می‌کنند. این نکته فرصت مناسبی برای مدیران و برنامه‌ریزان روستایی، شوراهای اسلامی روستاها و دهیاری‌ها فراهم کرده است که از این امکان در جهت مدیریت و برنامه‌ریزی توسعه روستاهای خود به بهترین شیوه بهره گیرند. براساس مقررات صندوق توسعه اشتغال روستایی، مدیران روستایی می‌توانند در جهت تأمین مالی پروژه‌های تولیدی روستاییان روستای خود از راه‌های ذیل از امکانات این صندوق استفاده کنند:

معرفی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های روستای خود به صندوق برای اعطای تسهیلات به روستا و استفاده از این تسهیلات در جهت رشد و توسعهٔ اقتصادی و بهبود وضعیت اشتغال در روستا

امکان برنامه‌ریزی و هدایت فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی روستاییان در جهت برنامه‌های توسعه روستا با استفاده از جایگاه ویژه شورای اسلامی روستا در تشخیص و تأیید نیاز و صلاحیت وام‌گیرنده.

امکان جذب منابع افراد خیر به صورت کمک بلاعوض، سپرده‌گذاری جهت اعطای وام و

سرمایه‌گذاری در روستاها، طرح‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، تولیدی و اشتغال‌زای مورد نظر خود به طوری که اصل سپرده‌ها توسط صندوق تضمین شود. به این صورت که دهیاران و اعضای شورای اسلامی روستاها یا افراد دیگر می‌توانند اشخاص نیکوکار را که دارای مکنت مالی مناسبی هستند ترغیب کنند تا به شیوه‌های مختلف از جمله سپرده‌گذاری جهت اعطای وام، سرمایه‌گذاری، کمک بلاعوض و نظیر اینها در صندوق توسعهٔ اشتغال روستایی سرمایه‌گذاری کنند و صندوق همه این مبلغ یا هر مبلغی را که صاحب منابع اعلام کند در اختیار پروژه‌های خاص یا به تشخیص مدیران روستایی در اختیار فعالیت‌های اقتصادی نیازمند سرمایه در روستای مورد نظر قرار می‌دهد. این منابع علاوه بر منابعی است که صندوق می‌تواند رأساً از طریق منابع خود در اختیار فعالیت‌های اقتصادی روستا قرار دهد. ضمن این‌که صندوق اصل این نوع سپرده‌های خاص را نیز تضمین می‌کند.

نظر به این که صندوق توسعه اشتغال روستایی، نهاد فعالی در زمینه توسعه فعالیت‌های اشتغال‌زای روستایی می‌باشد و منابع آن کمک مناسبی به روستاها است، دهیاران و اعضای شوراهای اسلامی روستا می‌توانند با تشویق مردم به سپرده‌گذاری در این صندوق، به تقویت منابع مالی این صندوق و هدایت سرمایه‌های اندک روستاییان به جریان تولید و توسعه روستایی کمک شایانی کنند. روستاییان می‌توانند با این سپرده‌ها نیز بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح‌های تولیدی و اشتغال‌زای روستای خود را تأمین کنند. ضمن این که اصل هر یک از سپرده‌ها نیز از سوی صندوق تضمین می‌شود.

نتیجه‌گیری

در بند ۴۷ ماده ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها یکی از وظایف دهیاران «شناسایی زمینه‌های اشتغال و مساعدت در جهت تأمین کار برای افراد جویای کار با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط» عنوان شده است. علاوه بر آن تعداد دیگری از وظایف دهیاران، از جمله اقدامات عمرانی، به شکل مستقیم به رونق اقتصادی و تولید در روستاها باز می‌گردد. صندوق قرض‌الحسنه توسعه اشتغال روستایی فرصت مناسبی را برای تحقق این وظیفه در اختیار مدیریت روستایی قرار می‌دهد زیرا:

۱- از این طریق دهیاران و مدیران روستایی می‌توانند بخشی از مشکل دیرینه تأمین سرمایه روستاییان در جهت انجام فعالیت‌های تولیدی در روستاها را برطرف و به توسعه پایدار همراه با ایجاد اشتغال و تثبیت جمعیت روستای خود کمک کنند. البته با توجه به محدود بودن منابع این صندوق، مدیران روستایی تواناتر بیشتر می‌توانند منابع آن را جذب فعالیت‌های اقتصادی روستای خود کنند.

۲- از آنجا که مدیران روستایی منابع محدودی در اختیار دارند تا از طریق آنها برنامه‌های توسعه روستای خود را به اجرا بگذارند، منابع صندوق توسعه اشتغال روستایی می‌تواند به کمک سایر منابع آنها، در برنامه‌ریزی‌های توسعه و رشد فعالیت‌های مولد روستا مؤثر واقع شود.

منابع :

- مجلس شورای اسلامی؛ **قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران**، تهران، ۱۳۷۸.
- مجلس شورای اسلامی؛ **قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران**، تهران، ۱۳۸۳.
- هیأت وزیران جمهوری اسلامی ایران؛ **اساسنامه صندوق توسعه اشتغال روستایی**، تهران، ۱۳۷۹.
- یارون، جاکوب، و مک دونالد. بنیامین جر، و جردا.ال. پیپرک؛ **تأمین مالی روستایی**؛ ترجمه رضا حسینی، تهران، ۱۳۸۰.
- **صندوق قرض‌الحسنه توسعه اشتغال روستایی**؛ گزارش عملکرد صندوق قرض‌الحسنه توسعه اشتغال روستایی، تهران، ۱۳۸۲.